Gintautas Zabiela

Radiniai iš Šventosios pakrantės Anykščiuose

2011 m. birželio 23 d. lankantis Anykščiuose, Anykščių rajono savivaldybės tarybos narys, mero patarėjas Virgilijus Aloyzas Milaknis perdavė Šventosios pakrantėje surinktus istorinių laikų archeologinius radinius. Juos jis surinko 2011 m. birželio mėnesį kartu su šeima lankydamasis Šventosios kairiajame krante vykstančių darbų, įgyvendinant projektą „Viešosios turizmo, aktyvaus poilsio ir sveikatingumo infrastruktūros plėtra Šventosios upės kairiajame krante, Anykščių mieste“, vietoje. Papildomai iš šios vietos radinių gauta 2012 m. pavasarį per Anykščių dvarvietėje tada dirbusį archeologą Liną Kvizikevičių. Visi jie perduoti AM.

Tą pačią dieną V. Milaknis parodė pačią radimvietę. Tai Šventosios kairiajame krante buvusios senvagės vieta, kuri vykdant projektą buvo išvalyta ir pritaikoma visuomenės poreikiams. Iš jos iškastuose ir paskleistuose žvyringuose, smėlinguose gruntuose bei pačios senvagės pakrantėse šie radiniai ir buvo surinkti (1 pav.). Žvalgymo metu iškastos žemės paviršiuje aptikta tik smulkių plytgalių duženų, patvirtinančių, kad šioje vietoje tikrai būta artefaktų.

V. Milaknio surinktų dirbinių kolekciją sudaro 266 vienetai (2 pav.): 207 puodų šukės, 29 stiklo duženos, 12 porceliano šukių, 10 koklių fragmentų, 6 apsilydžiusios keramikos gabalai ir 2 pavieniai radiniai. Tarp keramikos šukių yra 136 sienelės, 36 dugnai, 31 pakraštėlis, 4 ąsos. Daugumą šukių sudaro vėlyvos šviesiai rudos–rausvos kietos masės neglazūruotos šukės. 36 šukės glazūruotos (daugiausia tamsiai rudai) arba tapytos (balkšvai ar gelsvai). Daugiausiai pilkos spalvos su priemaišomis masėje vadinamosios kaimiškos keramikos šukių yra tik 29. 14 šukių pilkos kie-

1 pav. Radimvietės vaizdas iš ŠR. G. Zabielos nuotr.
Fig. 1. View of the find spot from the NE.

2 pav. V. Milaknis prie surinktų radinių. G. Zabielos nuotr.

Fig. 2. V. Milaknis beside the collected finds.

3 pav. Titnago skeltė (1), metalinis žiedas (2), butelio dugno fragmentas (3) ir ornamentuota koklio plokštė (4). G. Zabielos nuotr.

Fig. 3. The flint flake (1), the metal ring (2), a bottle base fragment (3), and a decorated stove tile panel (4).

tos be priemaišų masės. Tarp jų yra vienintelė ornamentuota tarsi grafitu įbrėžtais lapeliais sienelė. Tarp stiklo duženų 4 dugnai, 3 kakleliai ir 9 smulkios XIX a. pabaigos – XX a. pradžios tamsaus stiklo butelių šukės, iš kurių vieno dugno iškilimas aštuonkampis. Paminėtinas netaisyklingos formos 8 cm skersmens patinuoto butelio dugno aiškiai ankstesnis (XVII a.?) fragmentas (3:3 pav.). Likę stiklo šukės yra XX a. stiklinių indų ar ankstesnių patinuotų lango stiklų (2 fragmentai). Porceliano šukės irgi vėlyvos, viena priklauso Kuznecovo Rygos fabriko lėkštei. Iš koklių fragmentų net 6 yra nuo sienelių, likę 3 smulkūs nuo glazūruotų plokščių ir tik vienas neglazūruoto koklio plokštės fragmentas stambesnis, su reljefiniu ornamentu (3:4 pav.). 6 keramikos (?) fragmentai buvoję ugnyje ir virtę šlaku ar apsilydę. Tarp jų yra dalinai susilydžiusio tamsiai rudai glazūruoto puodo fragmentas – gamybos brokas. Atskirai paminėtini 2 individualūs radiniai. Tai spalvoto metalo (alavo?) 2,3 cm skersmens lietas žiedas su iškilia akute akmenukui (jis iškritęs) (3:2 pav.) ir 3,6 cm ilgio, 1,8x0,4 cm storio tamsiai pilko titnago skeltės dalis (3:1 pav.). Pastaroji greičiausiai yra iš kur kas ankstesnių laikų.

Dauguma surinktų radinių yra vėlyvi, XIX a. ar net XX a. pradžios. Į juos nereikėtų

kreipti didesnio dėmesio, jeigu tarp jų nebūtų įsimaišę ankstesnių (XVII–XVIII a.) radinių bei dėl pačios radimvietės specifikos. Ji yra nutolusi apie 1 km į PV nuo Anykščių bažnyčios ir apie 800 m į PV nuo Anykščių senamiesčio PV pakraščio. Tai Šventosios salpa su senvagių liekanomis. Krantas į PR status, smėlėtas, apaugęs mišku. Kadangi dauguma radinių yra su aiškiomis jų ilgalaikio zulinimo vandenyje žymėmis, jie nėra nuplauti nuo kranto ir ko gero taip pat čia neatvežti kaip šiukšlės. Viso komplekso miestietiškas charakteris ir ryšys su Anykščiais neabejotinas. Visgi kaip jie čia pateko? Gali būti, kad juos čia galėjusi atplauti Šventosios srovė. Tai skatina atidžiau pasižiūrėti į archeologinių radinių aptikimo tikimybę upių pakrantėse pasroviui nuo ant kranto esančių archeologinių objektų gerokai didesniais atstumais, negu paprastai buvo manoma iki šiol.

The Finds from the Bank of the Šventoji in Anykščiai

In 2011, 266 17th–20th-century finds (Fig. 2), which had been collected by Anykščiai District Municipality Council Member Virgilijus Aloyzas Milaknis during earthwork on the left bank of the Šventoji (Fig. 1), were received from him. Potsherds predominate among the finds, but bottle and stove tile fragments, a metal ring, and flint blade (Fig. 3) were also found. The finds were probably washed here by the Šventoji from the city of Anykščiai almost a kilometre upstream.

Gintautas Zabiela,
Zenonas Baubonis, Vita Bukantaitė

Senųjų gyvenviečių žvalgymai Vakarų Lietuvoje pagal aerofotografijos duomenis

2011 m. gegužės 4 d. fotografuoti Vakarų Lietuvos archeologijos objektai. Iš oro buvo fiksuojamos tiek žinomos archeologijos vertybės, tiek įvairios struktūros, kurios iš oro panašios į archeologinio paveldo objektus. Spėjamos tokių struktūrų vietos 2011 m. spalio 15–16 dienomis buvo patikrintos vietoje – buvo vizualiai žvalgomas tik esamas žemės paviršius. Kitų struktūrų vietų žvalgymai planuojami ateityje.

Daubarių piliakalnio (Mažeikių r., Mažeikių sen.) žinoma papėdės gyvenvietė yra į R nuo piliakalnio. Aerofotonuotraukoje aiškiai matyti, kad ji yra ir į V nuo piliakalnio, kitapus Viešetės upelio (1 pav.). Žvalgymo metu šioje vietoje buvo neseniai užsėta, todėl detaliau laukas neapžiūrėtas.

Kubiliškės piliakalnis (Skuodo r., Skuodo sen.) iki šiol aiškesnės papėdės gyvenvietės neturi. Galima jos vieta yra apie 250 m į PV, kitapus Bartuvos upės esančiame gana lygiame, kiek į ŠR pusę kylančiame dirvonuojančiame plote. Darant aerofotonuotrauką laukas buvo suartas, šioje vietoje yra pilkesnės žemės dėmė.

Papilės (Akmenės r., Papilės sen.) piliakalnio I papėdės gyvenvietė greičiausiai yra didesnė, nei manyta – lauke į V ir P nuo 1986, 1998 ir 2000 m. tyrinėtos jos vietos, kur dabar įrengtos naujosios Papilės kapinės, žemė tamsesnė.